

Utjevning av tariffer i distribusjonsnettet

Bakgrunn

Stortinget ba i mars 2018 regjeringen om å utrede modeller for utjevning av nett-tariffene i Norge. Dagens betalingsordning fører til ulemper for innbyggere i enkelte deler av landet, og fordeler andre steder. En utjevningsordning vil bidra til å rette opp skjevheten i den økonomiske belastningen som påføres kundene.

Grunnene til at tariffer for vanlige forbrukskunder bør utjevnes, er mange.

- Rettferdighetshensyn. Det er i dag betydelige forskjeller i tariffene mellom ulike deler av landet. Ettersom kostnadene for nettet synker med antall kunder som deler på regningen, betaler innbyggere i distriktene jevnt over betydelig mer enn kunder i tettbygde strøk.
- Nasjonale mål. Når Norge skal elektrifiseres ytterligere, mener vi det er et viktig prinsipp at regningen deles på fellesskapet, heller enn at den bæres av innbyggere i områdene som bidrar med den viktigste innsatsfaktoren for elektrifiseringen, altså kraftproduksjonen. Den samfunnsøkonomiske gevinsten blir betydelig.
- Forenkling: Overliggende nett, altså sentralnett og regionalnett, tarifferes i dag likt alle steder i landet. Også innmating av produksjon tarifferes likt. Tilsvarende er andre tjenester som mobiltelefoni og internett basert på prinsippet om likebetaling, uavhengig av geografi.

Tariffer og effektivitet

Inntektsrammen som selskapene får hente fra kundene fastsettes årlig av NVE og er primært et uttrykk for hva det koster å drifte nettet i et område. Selskapene har i tillegg en del andre ikke påvirkbare kostnader. Summen av dette er tillatt innkrevd inntekt. Den kreves inn gjennom tariffene. Den påvirkbare andelen av totalkostnadene utgjør typisk om lag 40%. Tariffene har således begrenset mulighet til å si noe om selskapets effektivitet.

I motsetning til hva som ofte hevdes er det ingen sterk sammenheng mellom tariffnivået og selskapenes effektivitet. Flere av landets mest effektive selskap har også blant landets høyeste tariffer. Til sammenlikning er det flere byselskap med lave tariffer, men med en kostnadseffektivitet langt under snittet. I reguleringen ligger et insentiv for effektivisering – jo mer kostnadseffektive selskapene er, jo bedre blir det økonomiske resultatet for selskapene. Dette er uavhengig av tariffnivået.

Kostnader og tariffer

Hvor mye sluttkundene betaler i øre per kWh avhenger av flere forhold, blant annet geografi, kundegrunnlag og selskapenes kostnadseffektivitet. Det siste har relativt liten betydning for kundene. Av en tariff på 60 øre/kWh (inkl. avgifter) er den påvirkbare andelen rundt 25%, altså 15 øre/kWh. Selv store forskjeller i effektivitet gir således små utslag i tariffen.

Et konkret eksempel belyser at kundekostnader som følge av naturgitte forhold er en større forklaringsfaktor enn kostnadseffektiviteten: Luostejok Kraftlag i Finnmark betjener en spredt kundemasse i et krevende område. Hadde Luostejok hatt identisk effektivitet med Hafslund Nett i Oslo, ville kostnaden per kunde fremdeles vært 2,5 ganger høyere enn Hafslunds.

KS Bedrift Energi, Distriktsenergi og Kraftfylka mener det av hensyn til kundene og en samfunnsøkonomisk fornuftig utvikling er viktig at effektivitetsinsentivene opprettholdes. Samtidig bærer driften av distribusjonsnettet betydelige kostnader som ikke kan påvirkes av selskapene. Blant de viktigste er i denne sammenhengen:

- Rammevilkår som følge av geografiske, naturmessige og kundemessige forhold. Det er av naturlige årsaker langt dyrere å drifte nettet i et område med spredt befolkning og krevende topografi.

- Overliggende nett. Kostnadene ved transmisjonsnettet og regionalnettet pålegges distribusjonsselskapene, som deretter henter inn kostnadene via kundenes tariff. Dette har medført at områder med stor kraftproduksjon som ikke er direkte tilknyttet transmisjonsnettet, har behov for et forsterket regionalnett. Disse områdene får da en høyere kostnad enn områder uten betydelig kraftproduksjon. Dette innebærer i prinsippet at kunder i kraftproduserende områder, eksempelvis Sogn og Fjordane, betaler for energitilførselen til kunder i bystrøk.

Utjevningsmodeller

Den tradisjonelle utjevningsordningen over statsbudsjettet har gjentatte ganger vist seg å være en salderingspost og er i dag fullstendig fjernet. I det vedlagte notatet, utarbeidet av Narbel Energy, vurderes ulike utjevningsordninger. KS Bedrift Energi, Distriktsenergi og Kraftfylka fremmer derfor to alternative modeller til dagens ordning:

- En fullstendig utjevning av tariffene, som medfører at alle sluttbrukere betaler lik pris for det som er en samfunnskritisk infrastruktur. Denne modellen, som betegnes frimerkeprinsippet, innebærer at en avregningsentral – enten i form av en bank, Elhub eller andre løsninger - fordeler innbetalte midler fra de ulike selskapene.
- En utjevning av ikke påvirkbare kostnader. Selskapene kan påvirke kostnader som inngår i inntektsrammeberegningene, slik som drift og vedlikehold. Dette utgjør langt under halvparten av selskapenes totale kostnader. Det finnes flere metoder for å fastsette andelen som skal utjevnes og hvordan det skal gjøres. Utgangspunktet finnes i allerede innberettede tall til NVE.

Frimerkemodellen er den enkleste for kunder og øvrige aktører og legger til rette for størst forenkling av alle systemer rundt tariffing.

Fordeler ved utjevning

Utjevningsmodellene som beskrevet overfor vil ikke gå på bekostning av effektiviseringsinsentivene, ettersom det NVE-bestemte taket på selskapenes tillatte inntekt fremdeles vil baseres på selskapenes kostnadseffektivitet. Selskapenes resultat forblir avhengig av kostnadseffektiviteten.

Modellene frikobler imidlertid tariffen som pålegges kundene fra selskapets kostnader.

I tillegg til fordelene ved utjevning som er nevnt innledningsvis i notat kan også nevnes:

- Selskapene bruker i dag betydelige ressurser på å fastsette tariff. Med like tariff forenkles beregning og innkreving av nettleien, noe som vil gi mer kostnadseffektiv drift.
- Aktører som må forholde seg til ulike nettselskap, eksempelvis selskap som drifter elektrifiserte ferger eller ladestasjoner av kjøretøy, møter samme betingelser i alle områder.
- Kundekontakten, som fremover skal håndteres av kraftleverandører, forenkles betydelig. En lik nettleie over hele landet vil også kunne gi IKT-relaterte besparelser for nettselskap og kraftomsetningsselskap.
- Lik nettleie vil gjøre det lettere å fusjonere for selskap med store tariff-forskjeller. Dette vil lette utsiktene for fusjoner som fremstår som bedriftsøkonomisk fornuftig, men politisk vanskelig.

Vi har i dette notatet sett bort fra avgifter og skatter. Det vil som i dag, komme som et tillegg av varierende størrelse.

Vi bistår gjerne med ytterligere diskusjon og utredning rundt modellene.

Med vennlig hilsen

Asle Strand
Direktør KS Bedrift Energi

Niklas Kalvø Tessem
Dagl. Leder Kraftfylka

Knut Lockert
Dagl. leder Distriktsenergi